

Verslag workshop #12: Impact zeespiegelstijging op Nederland: inzet van het Nationaal Water Model

Sessietrekkers: dr. ir. Yann Friocourt (Rijkswaterstaat WVL), Harold van Waveren (Rijkswaterstaat) en Jan Gert Rinsema (ministerie van I&W)

De focus van deze workshop was het gebruik van modellen in beleidsondersteuning. Als concreet voorbeeld gebruikten we het kennisprogramma zeespiegelstijging. We wilden de deelnemers op de hoogte brengen van de aanpak die wordt gehanteerd om tot een model te komen. Vervolgens wilden we van hen horen wat zij van deze aanpak vinden en wat zij nodig hebben om een model te vertrouwen. De workshop bestond uit een presentatie waar met behulp van polls tussendoor verschillende vragen werden gesteld aan het publiek, om hun input te krijgen.

Verschillende vragen en stellingen voor het publiek

Na de inleiding werden de eerste drie vragen gesteld die duidelijk moesten maken met wat voor een publiek wij te maken hadden. De eerste vraag – “waar werken de deelnemers?” – had als meest gekozen antwoord dat de meeste deelnemers bij de centrale overheid werkzaam zijn. Uit de volgende vraag – “wat versta je onder het woord ‘model,?’” – luidde het meest gekozen antwoord als volgt: “Een set rekenregels om oorzaak-effect relaties te beschrijven.” Uit de derde vraag kwam naar voren dat de meeste deelnemers indirect gebruikmaken van modeluitkomsten in hun werk.

Vervolgens is kort ingegaan op het watermodelinstrumentarium van Rijkswaterstaat en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. De belangrijkste thema’s hierbij waren de verplaatsing van water en de verspreiding van stoffen in beeld brengen op de korte termijn, maar ook om beleid op te baseren voor de lange termijn.

Het gebruik van modellen bij beleid

De rol van modellen is een regelmatig terugkerend onderwerp in het politieke debat. Er is veel discussie over de inzet van modellen bij beleid. Vaak heeft dat te maken met een gebrek aan transparantie en het werken met verkeerde aannames. Er werden drie stellingen aan de deelnemers voorgelegd waarmee zij het eens of oneens konden zijn. De eerste stelling luidde: “Er wordt in Den Haag te veel gestuurd op modeluitkomsten in plaats van de werkelijkheid.” De meeste deelnemers kozen hier voor geen mening en de stemmen over eens en oneens waren verdeeld.

Dit was de tweede stelling: “De modellenwereld is in Nederland totaal dominant. Dat leidt verrassend genoeg tot onuitlegbare beleidskeuzes vanuit politiek perspectief.” Hiermee was de meerderheid het oneens. Over de derde stelling waren de meningen erg verdeeld. Die was als volgt: “We begrijpen steeds minder hoe de modellen werken dus welke tekortkomingen ze hebben.” Dus dat geeft wel stof tot nadenken.

Vertrouwen in modellen

We stelden een aantal andere vragen aan deelnemers, om een beter inzicht te krijgen in wat voor mensen belangrijk is om modellen en modeluitkomsten te vertrouwen. De meningen waren erg verdeeld over de vraag “wat zijn volgens jou de oorzaken van de modeltekortkomingen die Omtzigt noemt?”

De meest gekozen antwoorden waren als volgt: gebrek aan kennis en het gebrek aan communicatie tussen modellenwereld, beleidswereld en politieke agenda. De volgende vraag luidde: “Wat is voor jou het belangrijkste om vertrouwen in een model te hebben?”. Daarbij waren bijna alle antwoorden evenredig verdeeld over deze twee opties: een onderbouwing en vastlegging van de aannames en validatie met metingen.

Model aanpak Kennisprogramma Zeespiegelstijging

Na deze vragen en stellingenreeks is dieper ingegaan op de modelaanpak die het Kennisprogramma Zeespiegelstijging hanteert. We lieten een introductiefilmpje waarin het Kennisprogramma Zeespiegelstijging nader wordt uitgelegd en de vijf sporen hierbinnen zijn nader toegelicht.

We lichtten toe dat dit model instrumentarium een horizon van zowel de korte/middellange termijn (2050-2100) omvat, als de verdere toekomst (2150-2200). Uitgelegd werd dat bij spoor 2 (systeemverkenningen) vooral de volgende vragen aan bod komen: “wat zijn de waterstaatkundige effecten van zeespiegelstijging op de huidige watersystemen?” en “wat zijn de gevolgen ervan op de gebiedsfuncties en welke mogelijkheden zijn er voor het oprekken van de huidige voorkeursstrategieën?” Binnen spoor 4 (langetermijnopties) is de vraag “welke lange termijn oplossingsrichtingen lijken kansrijk voor de toekomst?” benoemd.

Waar het op neerkomt is dat de modelleerstrategie als exploratief wordt benaderd. Dit houdt in dat er niet zozeer wordt geprobeerd een voorspelling te maken – want er wordt zo ver in de toekomst gekeken dat dit te onzekere uitkomsten zou opleveren – maar dat het eerder wordt benaderd vanuit een “wat als” situatie. Op deze manier werkt het instrumentarium eerder verklarend dan voorspellend.

Verder is het doel dat het modelinstrumentarium open en transparant is. Dat houdt in dat het open source is; er vindt samenwerking plaats tussen overheid, kennisinstellingen en het bedrijfsleven en het wordt geborgd in het Nationaal Water Model. Verder wordt *good modelling practice* gehanteerd als leidraad voor de werkwijze. Door het volgen van deze werkwijze worden de vragen als leidend gezien, de oorzaak-effectrelaties uitgewerkt – inclusief de onzekerheden. Ook worden de keuzes bij aannames expliciet benoemd en vastgelegd.

Terugkoppeling vanuit het publiek

Na de behandeling van de inhoudelijke informatie over de modelstrategie van het Kennisprogramma Zeespiegelstijging (KP ZSS), werd er nog een terugkoppeling gevraagd vanuit het publiek. Op de vraag “wat vind je van de modelleerstrategie en de werkwijze van het KP ZSS?” koos de meerderheid de optie “super, laten we voortaan altijd zo werken.” Echter, een aantal

mensen leek het wel een goed plan maar vermoedde dat de werkelijkheid minder mooi zal gaan uitpakken. Vervolgens werd er nog de vraag gesteld of de deelnemers nog verbeterpunten konden duiden aan de hand van wat er gepresenteerd was. Daar is verder geen input op gegeven.

Wel vond er nog een kleine discussie plaats tussen Harold van Waveren (voorzitter van de workshop en topadviseur bij Rijkswaterstaat), Jan Gert Rinsema (beleidsadviseur bij IenW) en Yann Friocourt (presentatiegever en adviseur waterkwaliteitsmodellen Rijkswaterstaat). Hieruit kwam voort dat Rinsema de strategie helder en duidelijk in elkaar vond zitten en hij er vertrouwen in heeft. Volgens hem is het belangrijk dat Rijkswaterstaat en de modellers met elkaar en het ministerie blijven communiceren. En dat we kritisch blijven denken over de plek van modellen in onze analyses. Friocourt merkte op dat de tekortkomingen volgens hem vooral te maken hebben met dat iedereen, van de modellers tot aan de beleidsambtenaren van de ministeries, zich onder druk gezet voelt (tijd en geld). Daardoor kunnen fouten gemaakt worden. Belangrijk is dat we elkaar scherp houden. En Friocourt is het eens met een aantal van de deelnemers wat betreft de laatste poll, namelijk, dat de praktijk wat weerbarstiger zou zijn dan hier nu is geschetst.

Geleerde lessen

- Werken volgens het principe van *good modelling practice* en het vastleggen en onderbouwen van aannames, moet gehanteerd worden om mensen vertrouwen in modellen te geven (op basis van de reacties op de polls).
- Er moet goed gecommuniceerd worden tussen de verschillende partijen, waarbij het gat tussen de modellen en het beleid overbrugd moet worden.
- De modellen moeten niet te ingewikkeld worden gemaakt.